

Turizm Alanyazınında Akademik Üretim ve İş Birliği Bakımından Kaydedilen Gelişmeler: Türkiye ve Dünya Kıyaslaması*

Metin Kozak¹ Miraç Yücel Başer^{2**}

¹ Kadir Has Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, metin.kozak@khas.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9866-7529

² Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Gaziantep, Türkiye, myucel.baser@std.hku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9394-8815

Öz

Turizm endüstrisinde yaşanan dönüşümlerin şüphesiz ulusal ve uluslararası turizm alanyazınının gelişimine ve farklı araştırma temalarında değişime yol açtığı bilinmektedir. Bu doğrultuda alanyazındaki akademik ve entelektüel gelişimi ortaya koymak amacıyla yürütülen çalışmalar giderek önemini korumaktadır. Bu çalışmanın amacı, farklı dönemler bazında Türkiye'deki turizm ile ilgili makale sayısı ve içeriğinde meydana gelen değişimin belirlenerek dünya ile kıyaslanması ve yürütülen ortak çalışmaların içeriği ve türü konusunda da kapsamlı bir analiz yapılmasıdır. Bu amaçla mevcut çalışma WOS ve SCOPUS veri tabanlarında taranan 126 farklı dergide yayımlanmış 2.163 Türkiye ve 73.779 uluslararası adresli makaleyi bibliyometrik yaklaşımla Bibliometrix kütüphanesi kullanılarak incelemiştir. Bulgular Türkiye adresli uluslararası yayınlarda yaşanan artışın beraberinde ortak yazarlı çalışmalarını da arttırdığını, buna karşın bu çalışmalarda etnik iş birliklerinin ağır bastığını da göstermektedir. Yanı sıra Türkiye adresli yayınlarda son yıllarda metodolojik bir dönüşümün başladığı ve ilerleyen zamanlarda konu bakımından çeşitliliğin artacağı görülmektedir. Çalışma turizm alanyazındaki akademik üretim ve gelişim bakımından kapsamlı sonuç ve öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Araştırmaları, Turizm Dergileri, Turizm Yayınları, Bibliyometrik Çalışma, Turizm Eğitimi

Progress in Tourism Literature in Terms of Academic Outputs and Collaboration: A Comparison Between Türkiye and the World

Abstract

The transformations occurring within the tourism industry have undoubtedly contributed to the development of national and international tourism literature, leading to shifts across various research themes. In this context, the empirical studies aimed at revealing the academic and intellectual evolution of the literature are increasingly maintaining their significance. The purpose of this study is to identify and compare the changes in the number and content of tourism-related papers in Turkey over different periods, alongside a comprehensive analysis of the content and types of collaborative studies. To achieve this, the present study employed a bibliometric approach, using the Bibliometrix library to examine 2,163 Turkey-affiliated and 73,779 internationally-affiliated papers published in 126 different journals indexed in WOS and SCOPUS. The findings indicate that the rise in internationally-affiliated papers from Turkey has been accompanied by an increase in co-authored works, with a notable dominance of ethnic collaborations. Additionally, a methodological shift has begun in Turkey-affiliated papers in recent years, suggesting an increasing diversity in research topics for the future. This study offers comprehensive conclusions and future directions regarding the academic productivity and development within the tourism literature.

Keywords: Tourism Research, Tourism Journals, Tourism Publications, Bibliometric Study, Tourism Education

önerilen atf/cite this article as

Kozak, M., & Başer, M. Y. (2025). Turizm Alanyazınında Akademik Üretim ve İş Birliği Bakımından Kaydedilen Gelişmeler: Türkiye ve Dünya Kıyaslaması. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 343-362.

*Bu çalışma, 19-21 Eylül 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen 24. Ulusal Turizm Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

**Sorumlu yazar e-posta/ Corresponding author e-mail: myucel.baser@std.hku.edu.tr

Araştırma Makalesi

Cilt 9, Sayı 1, 2025
ss. 343-362

Gönderim : 28.09.2024
1. Düzeltme: 27.12.2024
Kabul Tarihi: 14.01.2025

Research Article

Vol 9, No 1, 2025
pp. 343-362

Received : 28.09.2024
Revision1: 27.12.2024
Accepted: 14.01.2025

GİRİŞ

Dünya geneline bakıldığında, özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında, turizm alanyazınına ve eğitimine katkı bakımından özellikle Alman ekolünün hâkim olduğu görülmektedir. Yaşanılan iki büyük dünya savaşının ekonomik sonuçları düşünüldüğünde, çalışılan konuların ve verilen eğitimin içeriğinin de daha çok işletme-iktisat yönlü olması doğal karşılanacaktır (Kozak, 2020). Bu kapsamda, Almanya, Avusturya-İsviçre üçlüsünden oluşan ve turizm yayıncılığının ve eğitimin tohumlarını atan Alman ekolü, 1960'lı yıllardan itibaren yerini Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere İngiltere, Fransa, Belçika ve Kanada gibi ülkelere bırakmıştır. Türkiye, yine bu dönemden itibaren kendisini gösteren ve kendisine işletme-iktisat ağırlıklı bir rota çizen ülke konumundan (Kozak & Kozak, 2016), günümüzde en fazla yayın yapan ilk on ülke konumuna gelmeyi başarmıştır (Park, Phillips, Canter & Abbott 2011).

Özellikle turizm araştırmaları bakımından, 1970'li yıllar turizm alanında köklü dergi sayısının artmaya (*Annals of Tourism Research, Journal of Travel Research, Tourism Management* gibi), 1980'li yıllar daha farklı ülkelerin dahil olduğu bir turizm eğitimi sisteminin yaygınlaşmaya başlaması ile birlikte kitap ve makale başta olmak üzere bilimsel yayınların dünya geneline yayılmasına yol açmıştır (Kozak & Kozak, 2016). Teknolojinin sağlamış olduğu kolaylık sonucunda, bilginin erişilebilir olması ve turizmde artan araştırmacı sayısına bağlı olarak turizm yazını konu bağlamında hızlı bir şekilde gelişmeye devam etmektedir. Bu durum ise turizm yazınındaki gelişmeleri incelemeye yönelik bibliyometrik çalışmaların önem kazanmasına sebep olmaktadır.

Yakın zamanlı çalışmalar da turizm üzerine yapılan bibliyometrik araştırmalarda son yirmi yılda keskin bir artış yaşandığına işaret etmektedir (Ülker, Ülker & Karamustafa, 2023). Çünkü bibliyometrik çalışmalar belirli belirli konu ya da alana özgü yayınlanmış önceki çalışmaları analiz ettiğinden dolayı alandaki gelişmelere yönelik kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Örneğin, Evren ve Kozak (2014) Türkiye'de turizm yazınının genel gelişimini ortaya koymak amacıyla 2000-2010 dönemine ilişkin ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış 1217 makaleyi bibliyometrik yaklaşımla analiz ettiler. Sonuçlar *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*'nin önde gelen turizm dergisi olduğunu, kurumsal olarak en çok katkının Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından sağlandığını ortaya koymaktadır. Yanı sıra turizm yönetimi, pazarlaması ve ekonomisinin en popüler konular olduğu gözlemlenmiştir.

Ancak turizm yazınına değerlendirmek amacıyla yürütülen bibliyometrik çalışmalarda Türkiye (Köseoglu, Sehitoglu & Parnell, 2015) ya da İspanya (López-Bonilla & López-Bonilla, 2021) gibi belirli bölgeden araştırmacılara odaklanılması, belirli indekslerde yer alan sınırlı turizm dergilerinin (Güzeller & Çeliker, 2018) dikkate alınması elde edilen sonuçların da dar kapsamlı kalmasına neden olmaktadır. Ülke ve dünya geneline bakıldığında her kesimin kendi sınırları içinde kaldığı ancak bir ülkenin dünya içindeki geçmiş ya da mevcut konumu hakkında ayrıntılı bir çalışmanın bulunmadığı göze çarpmaktadır. Bilimsel çalışmaların evrensel olma

özelliği dikkate alındığında bir ülkedeki alanyazının gelişiminin dünya ile nasıl ve nerede benzeşip benzeşmediğinin bilinmesine ve atılması gereken adımların neler olması gerektiğine yardımcı olacaktır. Bu kapsamda, mevcut çalışmanın araştırma sorusunu, akademik üretkenlik ve iş birliği bağlamında, Türkiye'nin dünya içindeki konumunun ve dünya ile olan bağlamının ne olduğunun araştırılması oluşturmaktadır.

Bundan dolayı mevcut çalışma, WOS ve SCOPUS turizm kategorisinde indekslenen dergilerin bütününe hedef alarak alanyazını bütünsel olarak incelemektedir. Bu çalışmanın amacı, farklı dönemler bazında Türkiye'deki turizm ile ilgili makale sayısı ve içeriğinde meydana gelen değişimin belirlenerek dünya ile kıyaslanması ve yürütülen ortak çalışmaların içeriği ve türü konusunda da kapsamlı bir analiz yapılmasıdır. Çalışmanın sonuçları gelecekte Türkiye'de yürütülecek araştırmaların içeriğinin şekillenmesinde ve uluslararası turizm literatürüne nitelik ve incelik bakımından daha fazla katkı yapılmasında yol gösterici olacaktır.

Kavramsal Çerçeve

Bibliyometrik analiz, yazılı yayınların niceliksel analizini sağlayan bir yöntemdir ve belirli bir konu alanındaki yayınların tanımlanmasına dayanmaktadır (Ellegaard & Wallin, 2015). Bilimsel çalışmaların tanımlanması, değerlendirilmesi ve izlenmesi için nicel bir yaklaşım sunarak, ilgili araştırma alanının ya da ilgili konunun bütünsel olarak keşfedilmesine yardımcı olmaktadır (Zupic & Čater, 2015). Bundan dolayı bibliyometrik yöntem, ulusal ve uluslararası turizm araştırmalarında akademik ve entelektüel yapıyı ortaya koymak amacıyla sıklıkla tercih edilmektedir.

Mevcut literatür incelendiğinde, bibliyometrik çalışmaların ağırlıklı olarak sürdürülebilir turizm (Kapoor & Jain, 2024), akıllı seyahat deneyimi (Au & Tsang, 2024), medikal turizm (Çilginoğlu, 2023), gastronomi (Aktürk & Çekal, 2023), uzay turizmi (Aksu & Akbıyık, 2023) ve agro turizm (Çubukcu, 2023) gibi mikro ve makro ölçekli konulara yönelik gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmalar ilgili konuyla ilgili daha öncesinde yayınlanan bilimsel çalışmaların değerlendirilmesine dayandığından dolayı, ilgili konunun mevcut durumu, eksik yanları ve gelecekte çalışılması önerilen yönlerine ilişkin içgörü sağlamaktadır.

Bibliyometrik çalışmaların sıklıkla kullanıldığı bir diğer bağlam ise turizm dergilerinin performansına yönelik olanlardır. Çok sayıda araştırmacı, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi* (Karagöz & Kozak, 2014) ya da *Asia Pacific Journal of Tourism Research* (Zhao, Li, Wang, Wu & Law, 2024) gibi ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış çalışmalarını baz alarak dergi, ülke ve yazar performansını değerlendirmektedir. Örneğin, Sharma, Singh, Tamang, Singh ve Singh (2021) *Journal of Teaching in Travel & Tourism* dergisinin bilimsel gelişimi ve üretkenliğini değerlendirmek amacıyla bibliyometrik çalışma yürütmüşlerdir. Bulgular dergide yayınlanan çalışmaların %80'lik kısmına atıf yapıldığını, en üretken ülkenin Amerika Birleşik Devletleri olduğunu ve yayın çarpıklığını azaltmak için derginin Avrupa, Asya ve Orta Doğu ülkelerine odaklanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Leong, Hew, Tan, Ooi ve Lee (2021) 2001-2019 yılları arasında *Tourism Review*

dergisinden yayımlanan çalışmaları bibliyometrik analize dayanarak incelemişlerdir. Bulgulara göre 2017 yılında ilgili dergide 50 çalışma yayımlanmış olup 2019 yılında artan bilim insanı sayısı ve teknolojideki ilerlemelerin iş birliğini kolaylaştırmasından dolayı yayın sayısının ikiye katlandığı sonucuna ulaşılar. Bu çalışmada en üretken ülke ve yazar dağılımı da yapılmaktadır.

Dergi ve konu bağlamları dışında gerçekleştirilen bir diğer bibliyometrik çalışma grubu ise turizm yazınına yönelik genel incelemelerden oluşmaktadır. Mevcut literatür incelendiğinde, turizm çalışmalarındaki mevcut durumu ve ilerlemeyi belirlemek amacıyla farklı zamanlarda çeşitli bibliyometrik çalışmaların yürütüldüğü gözlenmektedir (Correia & Kozak, 2022; Evren & Kozak, 2014; Güzeller & Çeliker, 2018; Köseoglu vd., 2015; Ülker vd., 2023). Bu çalışmalar, kurumsal ve bireysel akademik üretim, entelektüel iş birliği, yazar geçmişleri, çalışılan ağırlık konular gibi farklı kriterlerde bilgiye dayanarak turizm yazınının kapsamlı bir şekilde incelenmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin, Köseoglu vd., (2015), Türkiye'deki turizm araştırmalarının nasıl ilerlediğini ortaya koymak amacıyla 1984-2013 yılları arasında SSCI indeksinde yer alan 14 dergide yayımlanmış 135 makaleyi incelediler. Sonuçlar ilgili dergilerde yayın yapan önde gelen yazarların yurtdışı çalışma ya da eğitim geçmişlerinin olduğu, incelenen makalelerin büyük oranda turistler ve otel çalışanlarına yönelik anketlere dayandığını ortaya koymaktadır. Yanı sıra bulgular tüketici davranışı, turizm politikası, turizm gelişimi ve pazarlamasının önde gelen araştırma temaları olduğunu göstermektedir. Yazarlar gelişmekte olan ülkelerin mevcut teorileri test etme eğiliminden dolayı teori geliştirme açısından geri planda kaldıklarını vurgulamaktadırlar.

Güzeller ve Çeliker (2018), benzer şekilde, 2007-2016 yılları arasında önde gelen beş farklı turizm dergisinde yayımlanan 4473 ve 19 farklı turizm dergisinde yayımlanan 213 Türkiye kaynaklı çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemi ile incelediler. Türkiye kaynaklı çalışmalarda çatışma ve davranış konuları sıklıkla ele alınırken uluslararası çalışmalarda sürdürülebilir turizm, seyahat deneyimi ve yerel halk gibi konular önde gelmekteydi.

Diğer taraftan, pazarlama, sağlık, spor, işletme gibi diğer alanlarda olduğu gibi (Cobelli & Blasi, 2024; Hammerschmidt, Calabuig, Kraus & Urich, 2024; Merigó, Rocafort & Aznar-Alarcón, 2016), turizm araştırmaları alanında da son yıllarda bibliyometrik çalışmalar bir trend haline gelmişse de Tablo 1'de görüldüğü üzere genellikle yazar, ortak yazar, kurum ya da çalışılan konu sıralaması ile kısıtlı olduğu görülmektedir. Ancak çalışılan konuların dönem bazında dünya ile kıyaslaması ya da ortak yazarlık bağlamında etnik iş birliği gibi daha ayrıntılı analiz biçimleri dikkate alınmamıştır.

Tablo 1. Turizm Literatüründeki Gelişmelere Yönelik Bibliyometrik Çalışmalar

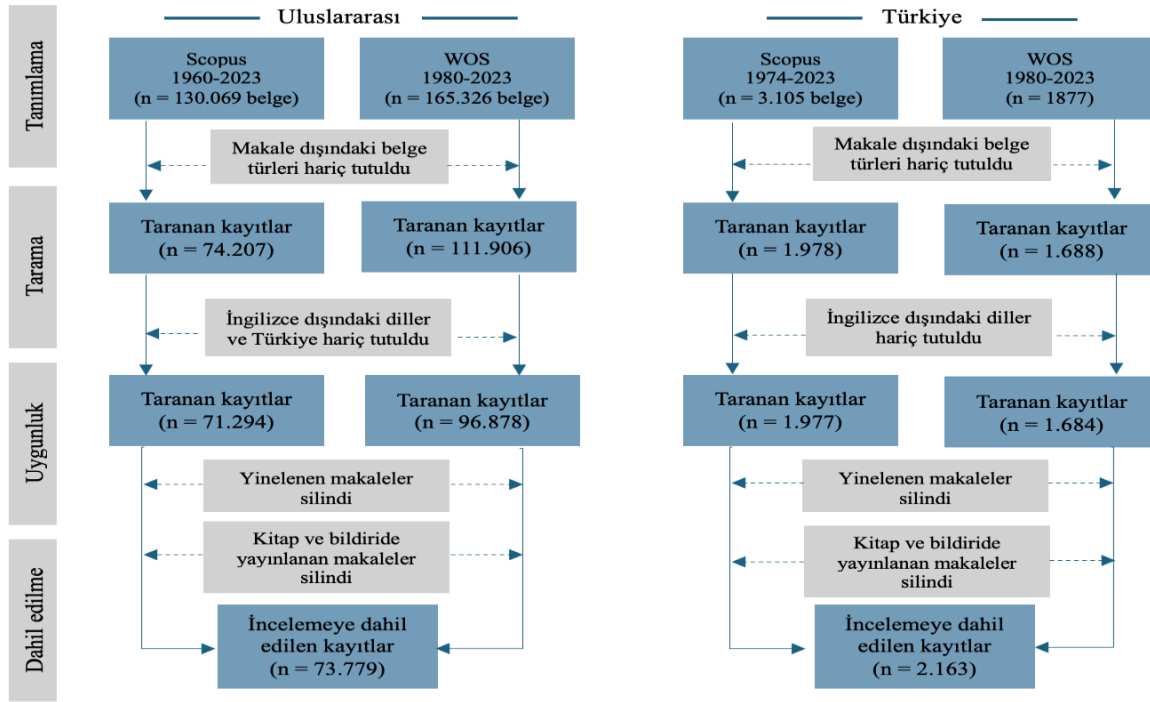
Yazar(lar)	Periyod	Kapsam	Göstergeler
Kozak (1995)	1979-1994	Ulusal turizm dergilerinde yer alan 491 çalışma	Konu, yazar ünvanı, yöntem
İçöz & Kozak (1999)	1979-1983	Turizm işletmeciliği dergisinde yayımlanan 93 çalışma	Yazar ünvanı, kurum katkısı, konu
Evren & Kozak (2014)	2000-2010	Türk hakemli dergilerde yayımlanan 1217 makale	Konu, kurum katkısı, yöntem, yazar ünvanı
Köseoglu vd. (2015)	1984-2013	Sosyal bilimler atf dizini tarafından indekslenen 14 uluslararası turizm dergisinde yayımlanmış 135 çalışma	Yöntem, kurum katkısı, makale türü, atf bilgisi, konu
Güzeller & Çeliker (2018)	2007-2016	Journal Citation Reports'a göre turizmde önde gelen ilk 5 dergide yer alan 4473 çalışma ve 19 turizm ve konaklama dergisinde yer alan 213 Türkiye adresli çalışma	Yayın türü, yazar, kurum ve ülke katkısı, iş birliği, atf analizi
Correia & Kozak (2022)	1947-2020	Scopus ortamında yer alan 63.176 çalışma	Konu, dergi ve ülke katkısı

YÖNTEM

Araştırmanın verileri Web of Science (WOS) "*Hospitality, Leisure, Sport & Tourism*", SCOPUS "*Tourism, Leisure and Hospitality Management*" kategorisinde yer alan dergilerde yayımlanmış 2023 yılına kadar olan makalelere dayanmaktadır. Her iki kategori turizm ile birlikte kültür ve spor gibi spesifik alanları da içerdiğinden dolayı öncelikle birebir turizm ile ilişkili olmayan dergiler elendi. Makaleler Türkiye hariç tutularak ve sadece Türkiye dahil edilerek, Şekil 1'de görüldüğü üzere, PRISMA protokolü aşamalarından geçilerek indirildi. Tanımlama aşamasında WOS ve SCOPUS ortamındaki endeksli dergilerde yer alan 295.395 uluslararası 4.982 Türkiye adresli belge tespit edilmiştir. Tarama aşamasında makale dışındaki belgeler (bildiri, kitap vb.) hariç tutularak 186.113 uluslararası 3.666 Türkiye adresli makale tespit edilmiştir. Uygunluk aşamasında İngilizce dışındaki dillerde yazılan, kitap ve bildirilerde yayınlanan makaleler hariç tutulmuştur. Sonrasında WOS ve SCOPUS ortamından indirilen makaleler birleştirilerek yinelenenler hariç tutulmuştur. Son aşamada 126 farklı dergiden 73.779 uluslararası ve 2.163 Türkiye adresli çalışma analize dahil edilmiştir. Dahil edilen uluslararası adresli makalelerin 1960 yılına, Türkiye adresli makalelerin ise 1974 yılına kadar gittiği görülmektedir.

Bibliyometrik yöntemin kullanıldığı mevcut araştırmada, bibliyometrik analiz bibliometrix aracı ile gerçekleştirildi. Bibliometrix R programlama dilinde bibliyometrik nicel araştırmaları gerçekleştirmek için kullanılan bir pakettir (Aria & Cuccurullo, 2017). Araştırmacılara WOS ve SCOPUS gibi indekslerde yer alan yayımlara ilişkin niceliksel bulguları keşfetmelerine yardımcı olmaktadır. WOS ve SCOPUS tan ilgili çalışmalar BibTex dosyası olarak indirildi. WOS ve SCOPUS tan

indirilen BibTex dosyaları xlsx formatına dönüştürülerek RStudio paket programında birleştirilmiştir. Dosyaların birleştirilmesi için `wosscopusbirlesim<mergeDbSources(wos,scopus,remove.duplicated=TRUE)` kodu kullanıldı. Sonrasında birleştirilen xlsx dosyası `write.xlsx(wosscopusbirlesim,file="wosscopusbirlesim.xlsx")` kodu ile yazdırıldı. RStudio paket programına Bibliometrix kütüphanesi kurularak, bibliometrix için sunulan biblioshiny web arayüzü ile analizler gerçekleştirildi. Bunun için `library(bibliometrix)` ve ardından `biblioshiny()` komutları kullanıldı. Açılan biblioshiny web arayüzüne birleştirilen WOS ve SCOPUS xlsx dosyası yüklenerek analizler gerçekleştirildi.

Şekil 1. PRISMA Makale Seçme Süreci

BULGULAR

Şekil 2, 1960-2023 yılları arasında turizm alanında en fazla makale sayısına sahip ilk 11 ülkenin sıralamasını göstermektedir. Ortak yazarlı makaleler her ülke için ayrı ayrı dikkate alınmıştır. Şekilde de yer aldığı gibi, turizm alanında en fazla makale yayını yapan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri, bunu sırasıyla Birleşik Krallık, Çin ve Avustralya devam ettirmektedir. Akademik turizm eğitiminde Birinci Dünya Savaşı yıllarından itibaren lider konumunda olan Amerika Birleşik Devletleri, doğal olarak, yayın çıktıkları bakımından da lider durumdadır. Birleşik Krallık ve Kanada gibi ülkeler ise, akademik turizm eğitimine İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra 1950'li yıllarda adım atmaya başlamışlar, uluslararası düzeyde öğrenci ve öğretim elemanı çekerek sonuçlarını da 1970'li yıllardan itibaren almaya başlamışlardır. Birleşik Krallık'ın uzantısı olan Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkeler de 1970'li yıllardan itibaren kendilerini göstermeye başlamışlardır.

Ülke	Makale sayısı
ABD 🇺🇸	22,234
Birleşik Krallık 🇬🇧	8,731
Çin 🇨🇳	7,510
Avustralya 🇦🇺	6,955
İspanya 🇪🇸	4,063
Kanada 🇨🇦	3,337
Portekiz 🇵🇹	2,166
Türkiye 🇹🇷	2,163
Yeni Zelanda 🇳🇿	1,977
Güney Kore 🇰🇷	1,975
İtalya 🇮🇹	1,878

Şekil 2. Ülkelere Göre Toplam Makale Sayısı (1960-2023)

Not: Toplam makale sayısında bir makalede yer alan yazarların ülkelerinin hepsi için sayaç bir artmaktadır.

Sıralamada üçüncü basamakta alan Çin, 1990'lı yıllarla birlikte hem akademide hem üretimde kendisini hissettirmeye başlamış, gelişmiş ülkelerde yüksek öğrenim için göndermiş olduğu gençlerin bir kısmı bir başka ülkede mesleğine devam ederken kalan kısmı, hükümetin de teşvikiyle, Çin'e geri dönmüştür. Dolayısıyla, yeni yüzyılın başlarından itibaren Çin, ağırlığını uluslararası nitelikli makale çıktılarında vermiş ve günümüzde ilk üç ülke sıralamasına girmeyi başarmıştır. Yakın gelecekte, ilk basamakta olacağı ve hatta Çin merkezli bilim insanlarıyla yürütülen ortak yazarlı akademik yayın ve proje sayısında da önemli bir artış olacağı beklenmektedir.

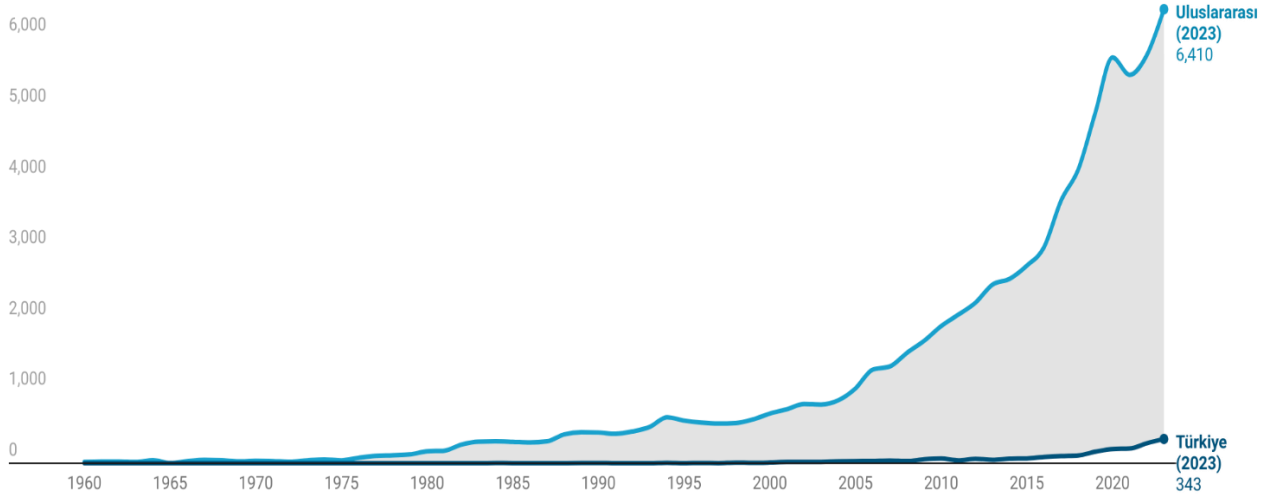
Listede yer alan İspanya, Portekiz, Türkiye, Güney Kore ve İtalya gibi ülkeler, kendilerinde ivme kazanan ulusal turizm hareketlerine bağlı olarak yüksek öğrenim düzeyinde turizm eğitime önem vermeye başlamış, sonraki yıllarda akademik araştırmalar konusunda da dünyayla entegre olarak bu yüzyılın başlarından itibaren turizm eğitimi ve araştırmalarında adlarından söz ettirmeye başlamışlardır. Hiç kuşkusuz, bu sonuçta, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık gibi ülkelere, Çin örneğinde olduğu gibi, bilimsel araştırmalar konusunda elde edilen "know-how" etkisi oldukça yüksektir. Son yıllarda ortak yazarlı makalelerin sayısında büyük bir gelişme olduğu ve sıralamada ortak yazarlı makalelerin de her ülke için eşit sayıldığı düşünüldüğünde bu varsayımın doğruluğu ortaya çıkacaktır.

Akademik Üretkenlik

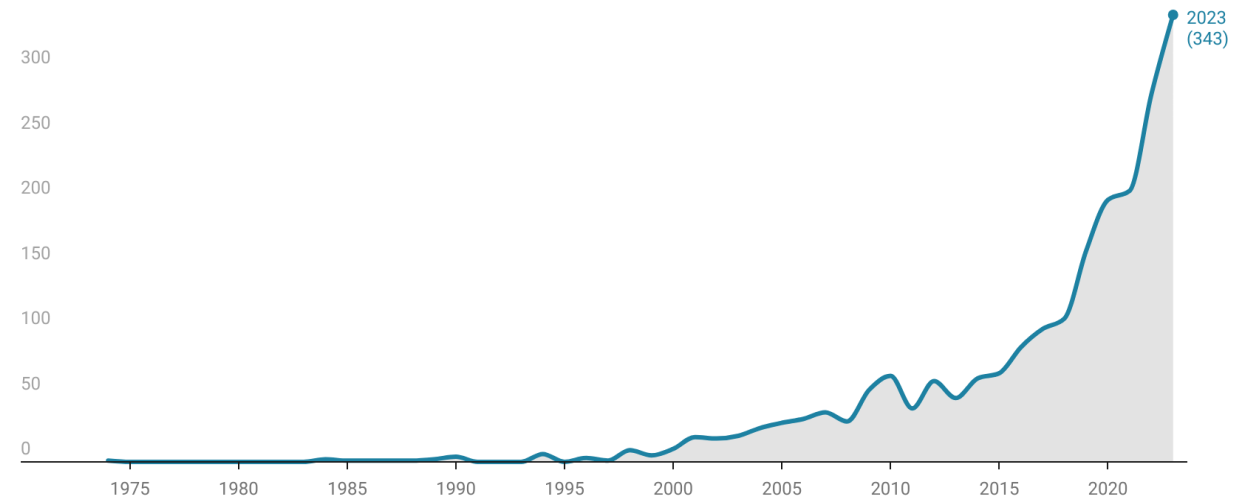
Şekil 3'te de görüldüğü gibi, dünyada İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan makale yayını, Türkiye'de ancak 1974 yılına denk gelmektedir. Turgut Var tarafından İngilizce dilinde *Journal of Travel Research* dergisinde yayımlanan "Establishing a Measure of Touristic Attractiveness" başlıklı çalışma Türkiye adresli ilk makale olarak kayıtlara geçmektedir. O yıllarda turizm ya da diğer sosyal bilimler alanında lisansüstü öğrenim için Fransa başta olmak üzere özellikle Avrupa ülkelerine burslu öğrencilerin gönderildiği bilinmektedir. 1980'li yıllar dünyada, turizm sektöründe

olduğu gibi, akademik düzeyde de sıçrayışın olduğu bir döneme işaret etmektedir. Yeni ülkelerin pastadan pay almaya başlamaları ve ardından teknolojideki ilerlemeler ile birlikte, 2000'li yılların başından itibaren makale sayısı artış göstermektedir.

Bu dönem, Türkiye için ayrı bir öneme sahiptir. Devletin akademik turizm eğitimi ve araştırmaları konusunda izlemiş olduğu stratejinin bir parçası olarak yurtdışına gönderilen öğrencilerin ülkeye dönmesi ve ulusal-uluslararası düzeyde iş birliğine açık bir vizyonla yürüttükleri araştırma sonuçlarının yayımlanması ile birlikte 2000'li yıllarla birlikte Türkiye adresli makale sayısı da artmaya başlamıştır. Burada bireysel anlamda gerek üniversitelerin ve makro düzeyde de TÜBİTAK ya da TÜBA gibi kurumlar tarafından sunulan yayın teşvikinin de kısmen etkisi görülmektedir. Ancak asıl etki, 2010 yılı sonrası uygulamaya giren Akademik Yayın Teşviği ve Yüksek Öğrenim Kurulu tarafından başlatılan kısa-uzun süreli yurtdışı araştırma burs programıdır. Bu tür uygulamaların sonuçları 2015 yılından itibaren görülmekte; ayrıca dünyada olduğu gibi, pandemiyle birlikte, Türkiye'ye de 2021 yılıyla birlikte makale sayısında patlama yaşanmaktadır (Şekil 4).

Şekil 3. Yıllık Makale Üretimi (1960-2023)

Şekil 4. Türkiye Yıllık Makale Üretimi (1974-2023)

Dünya genelinde ortalama ortak yazar sayısı 2.43 iken Türkiye’de 2.68 düzeyindedir. Yazarlar bazında dağılıma bakıldığında (Tablo 2), doğal olarak iki grubun ortaya çıktığı görülmektedir. Birinci grupta O. Karatepe (Doğu Akdeniz Üniversitesi) ve M. Kozak (Kadir Has Üniversitesi) yer alırken diğer grupta M. Caber (Akdeniz Üniversitesi), T. Albayrak (Akdeniz Üniversitesi) ve B.B. Dedeoğlu (Nevşehir Hacıbekaş Veli Üniversitesi) yer almaktadır. Birinci grubun, ortak yazar konusunda süre olarak kendilerinden sonra gelen diğer gruba göre daha temkinli davrandığı görülmektedir. İkinci grup, üç ve daha fazla yazarlı makalelere imza atarken, birinci grup daha çok tek ya da iki yazarlı makalelerde yer almaktadırlar. Her grup üyesinin temsil ettiği kuşağa göre hareket ettiğini söylemek mümkündür. Diğer taraftan, dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de çok yazarlı yayın son yıllarda önem kazanmış olduğu için yakın gelecekte bu tablonun nasıl şekilleneceği de ilerisi için yeni bir araştırma konusu olabilecek potansiyele sahiptir.

Tablo 2. Kurumlara ve Yazarlara Göre Akademik Üretkenlik

Yazar	Makale Sayısı	Makale Fraksiyon oranı
Kozak M	117	54,25
Karatepe O	111	56,07
Caber M	48	17,08
Albayrak T	47	18,83
Dedeoğlu B	29	10,73

Kurum	Makale sayısı
Akdeniz Üniversitesi	327
Doğu Akdeniz Üniversitesi	302
Anadolu Üniversitesi	160
Dokuz Eylül Üniversitesi	141
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	126

Temsil edilen üniversiteler bazında ise, Akdeniz Üniversitesi ilk, Doğu Akdeniz Üniversitesi ikinci sırada yer almaktadır. Ülke turizminin merkezi konumundaki Antalya’da konumlanan, uzun bir süredir İngilizce dilinde öğrenim veren ve TedQual gibi uluslararası akreditasyon sistemine dahil olan Akdeniz Üniversitesi’nin makale yayını konusunda motive olması beklenen bir sonuçtur. Benzer özelliklere sahip olan Doğu Akdeniz Üniversitesi’nin bir başka özelliği ise, çok sayıda uluslararası öğrenciyi bünyesine katarak onlarla birlikte makale yayımlatma fırsatı yakalamış olmasıdır. Listedeki diğer üç üniversite ya kısmen ya da tamamen İngilizce programları geliştirerek sahip oldukları coğrafi konum, altyapı ve uluslararası akademik ağ gibi özellikleriyle birlikte akademik üretimde etkili olmalarıdır. M. Kozak’ın son iki üniversitede uzun yıllar görev almış olması da not edilmelidir.

Tablo 3’te Türkiye adresli en fazla makalenin yer aldığı uluslararası dergi listesi görülmektedir. İlk beş sıralamadaki dergilerin turizm alanındaki bilinirliği ve itibarı dikkate alındığında Türkiye adresli yayınları bu tür dergilerde yer alması

sevindiricidir. *Tourism Management* ve *International Journal of Hospitality Management*, alandaki en köklü dergiler arasındadır. Yine alanda en köklü dergiler sıralamasında yer alan *Annals of Tourism Research* ve *Journal of Travel Research* nitelikli dergilerin de listede olması ilerisi için sevindirici olacaktır. Daha da önemlisi, alan dışı nitelikli dergilerde turizm üzerine daha çok yayın yapılması ve atıf alınması, bilimin disiplinler arası olma özelliğine ek katkı yaparak turizm alanının bilimsel anlamda daha da güçlenmesine ve kendisine daha güçlü bir konum elde etmesine destek verecektir.

Tablo 3. Dergilere Göre Akademik Üretkenlik

Dergi	Makale sayısı
International Journal of Contemporary Hospitality Management	126
Tourism Management	109
Anatolia: International Journal of Tourism & Hospitality Research	97
Current Issues in Tourism	95
International Journal of Hospitality Management	90
Cities	80
Advances in Hospitality and Tourism Research	74
Turyzm/Tourism	62
Tourism Analysis	59
Journal of Hospitality and Tourism Insights	55
Tourism Management Perspectives	54
Tourism Economics	50

Ortak Yazarlık ve Uluslararası İş Birliği

Bilimsel araştırmaların geldiği günümüz dünyasında, ulusal ya da uluslararası düzeyde iş birliğine gidilmesi, hiç kuşkusuz, temel bir gereklilik haline gelmektedir. Hangi ülkelerle ya da kimlerle ortak yayın yapılması gerektiği de ayrı bir öneme sahiptir. Şekil 5, bu bağlamda, Türkiye adresli yayınların daha çok hangi ülkeler ve hangi yazarlarla yapıldığını göstermektedir. Ortak yazarlı makaleler konusundaki iş birliğinin Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Asya ve Uzakdoğu gibi ülkeleri temsil etmesi bilimsel çalışmaların evrenselliği konusunda turizm araştırmacılarının da büyük bir sorumluluk yüklendiklerini göstermektedir. Avrasya, Güney Amerika ve Afrika gibi bölgelerle daha fazla iş birliğine gidilmesiyle birlikte Türkiye adresli yayınların harita üzerindeki etkisi daha da güçlenmiş olacaktır. Ancak bu tür ülkelerin de hem sektörel hem de akademik anlamda daha fazla bir zaman dilimine ihtiyaç duydukları da not edilmelidir.

Diğer taraftan, ortak yazarlık konusunda özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ta görev yapan Türk akademisyenlerin ilk sıralarda yer almaktadır. Bu bağlamda bir isim (M Kozak) liste dışında olup kendisinin iş birliğine en çok yöneldiği akademisyenin Portekiz adresli olduğu görülmektedir. Kurum adresi bağlamında da

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Central Florida Üniversitesi önlerde gelmektedir. Bu üniversitede görev alan turizm kökenli Türk akademisyen sayısının, diğer başka üniversitelere oranla, daha yüksek olduğu bilinmektedir. Burada incelenmesi gereken konu, her ne kadar Türkiye, uluslararası iş birliği konusunda gelişmiş ülkelerle birlikte hareket ediyor gibi görünse de, gerçekte buradaki iş birliği daha çok etniktir. Bu bakımdan evrensel düzeyde tam bir bilimsel iş birliğinden söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Olması gereken, farklı kültürleri temsil eden kimselerle iş birliğine gidilerek evrensel değerleri temsil eden daha gerçekçi uluslararası yayınların ortaya konulmasıdır. Nitekim, İspanya, Portekiz, İtalya, Güney Afrika, Tayvan, Çin, Malezya ve Avustralya gibi diğer ülke dağılımlarında Türkiye'nin bu sonucu gösterdiği rahatlıkla görülmektedir. Benzer bir durum ve öneri, Çin ve Kore gibi ülkeler için de geçerlidir.

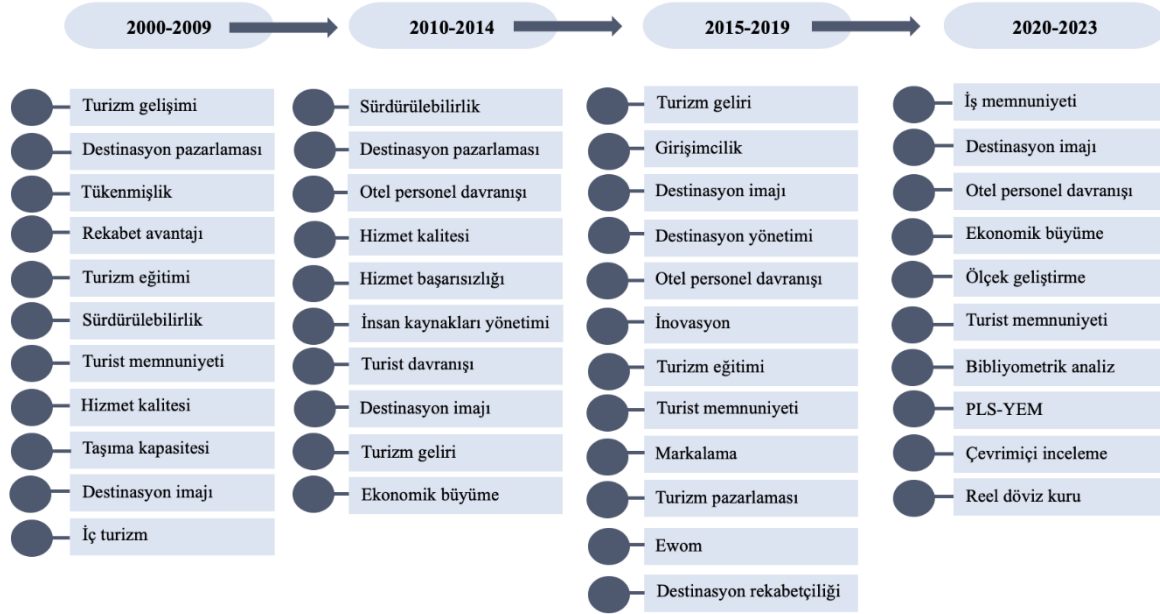

Şekil 5. Türkiye Adresli Yazarlara İlişkin İş Birliği Haritası

Dönemler Bazında Çalışılan Konuların Yerel ve Evrensel Dağılımı

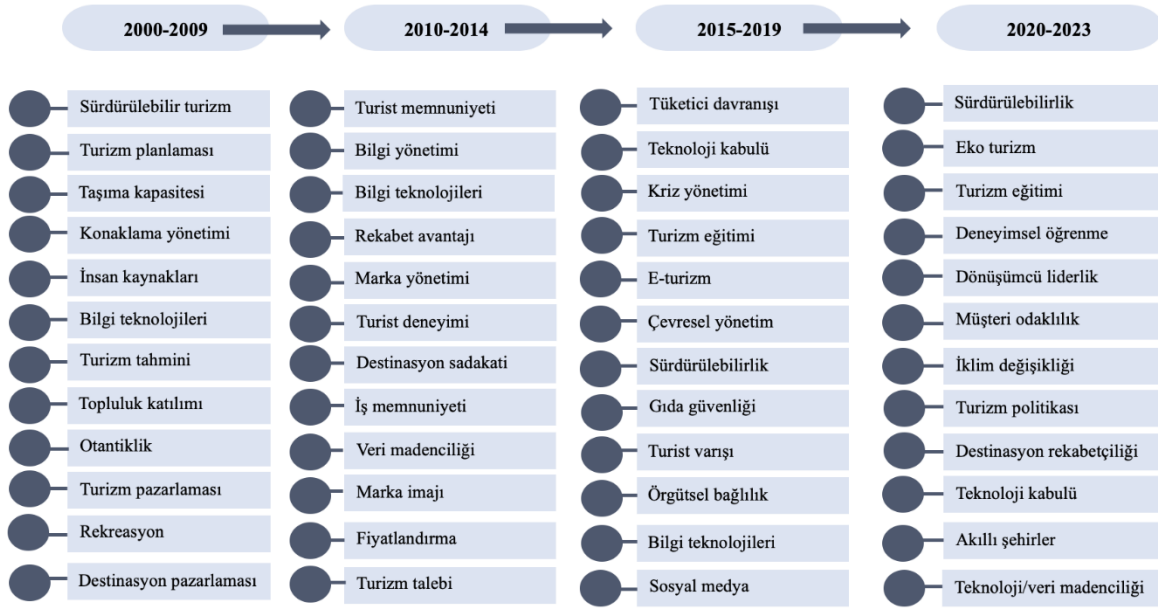
Bilimsel araştırmalarda evrensel ya da yerel değerlere sahip olunması gerektiği konusunda izlenmesi gereken diğer bir konu da yürütülen araştırmaların içeriğinin dönemler bazında kendi içinde ve evrensel düzeyde nasıl gelişim ya da değişim gösterdiği'dir. Şekil 6, Türkiye kaynaklı makalelerin çalışılan konu bakımından içerik analizini göstermektedir. Önceki dönemlerdeki anahtar kelimelere göre anlamlı bir sonuç ortaya çıkmadığı için sadece 2000 ve sonrası dönem incelemeye dahil edilmiş ve sonuçlar dört ana dönem altında incelenmiştir. Birinci dönemde (2000-2009), daha çok eğitim, pazarlama, tüketici davranışları, yönetim, rekabet ve sürdürülebilirlik gibi kavramlar üzerinde çalışılırken, izleyen dönemde (2010-2014), bu konular arasında ekonomi ve insan kaynakları yönetimi gibi yeni konular ağırlıklı olarak yer almaya başlamıştır. Üçüncü dönemde (2015-2019), girişimcilik, inovasyon ve marka konuları yer almaya başlamış; pandeminin ağırlığının hissedildiği son dönemde (2020-2023) ise

çevrimiçi veri ve davranış özelliklerinin yanı sıra iş memnuniyeti ve ekonomik büyüme gibi konular yer almıştır. Bu dönemin en önemli özelliği, çevrimiçi veri, ölçek geliştirme ve bibliyometrik analiz gibi daha çok yöntemsel konulara ağırlık vermesidir.

Şekil 6. Türkiye Adresli Yayınlanan Makalelerin Yıllara Göre Tematik Gelişimi

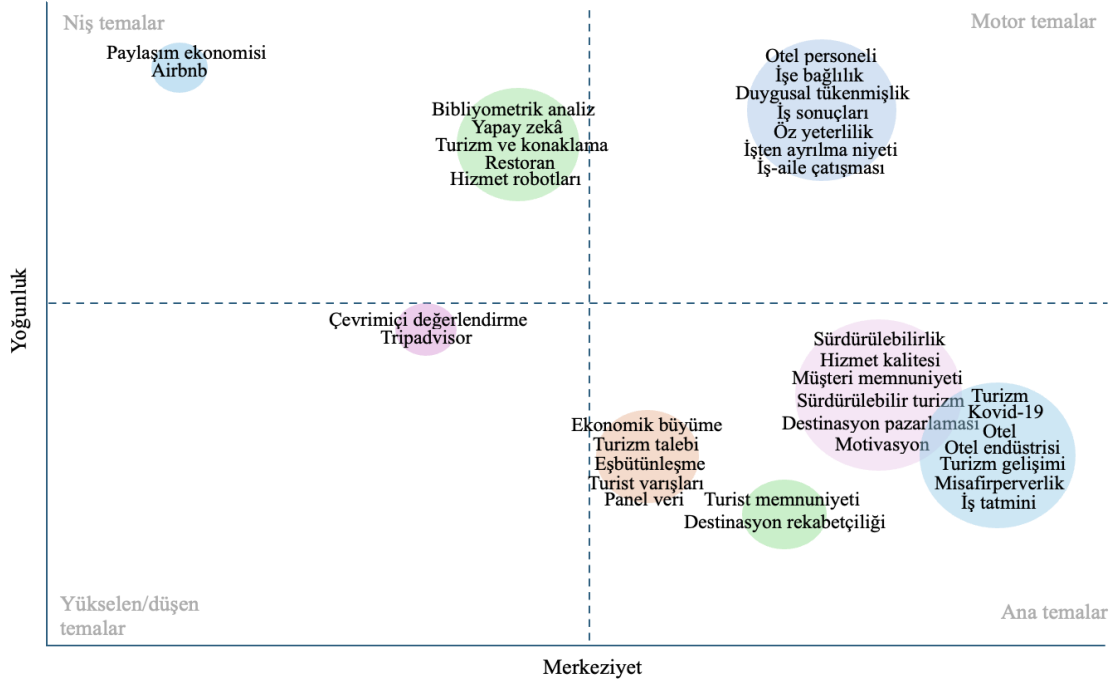
Yıllara göre çalışılan tematik konulardaki değişimi uluslararası düzeyde gösteren Şekil 7 incelendiğinde uluslararası düzeyde son yıllarda dijitalleşme (akıllı şehirler, veri madenciliği gibi) ve sürdürülebilirlik (eko-turizm, iklim değişikliği, politika gibi) konularına yönelim varken, Türkiye adresli yayınlarda yöntem (yapısal eşitlik modeli, bibliyometrik analiz vb.) bakımından bir değişim yaşandığı görülmektedir. Yıllar bazında Türkiye adresli makalelerde örgütsel araştırmaların devam ettiği de görülmektedir. İlk dönemde, Türkiye, doğal olarak, turizmin gelişimi, iç turizm, kalite, sürdürülebilirlik ve pazarlama kavramları üzerinde kafa yorarken uluslararası yazın pazarlama ve sürdürülebilirlik gibi ortak kavramların ötesinde otantiklik, rekreasyon ve bilgi teknolojileri gibi yeni kavramlarla ilgilenildiği görülmektedir. İkinci dönemde çalışılan konu farkı devam etmiş, dünya marka yönetimi, bilgi yönetimi, deneyimi teknoloji ve veri madenciliği gibi konuları, Türkiye'den farklı olarak, ağırlıklı olarak gündemine almıştır. Üçüncü dönemde konu farkı biraz daha kapanmaya başlarken dünya e-turizm, sosyal medya, gıda güvenliği, kriz yönetimi ve çevre gibi konuları gündemine almıştır. İvmenin bu şekilde ilerlemesi durumunda, Türkiye'nin önümüzdeki birkaç beş yıllık dönemde aradaki farkı kapatarak dünyayla paralel hareket edeceği, hatta yenilikçi konu belirme konusunda öncü olacağını da söylemek mümkündür.

Şekil 7. Uluslararası Adresli Yayınlanan Makalelerin Yıllara Göre Tematik Gelişimi

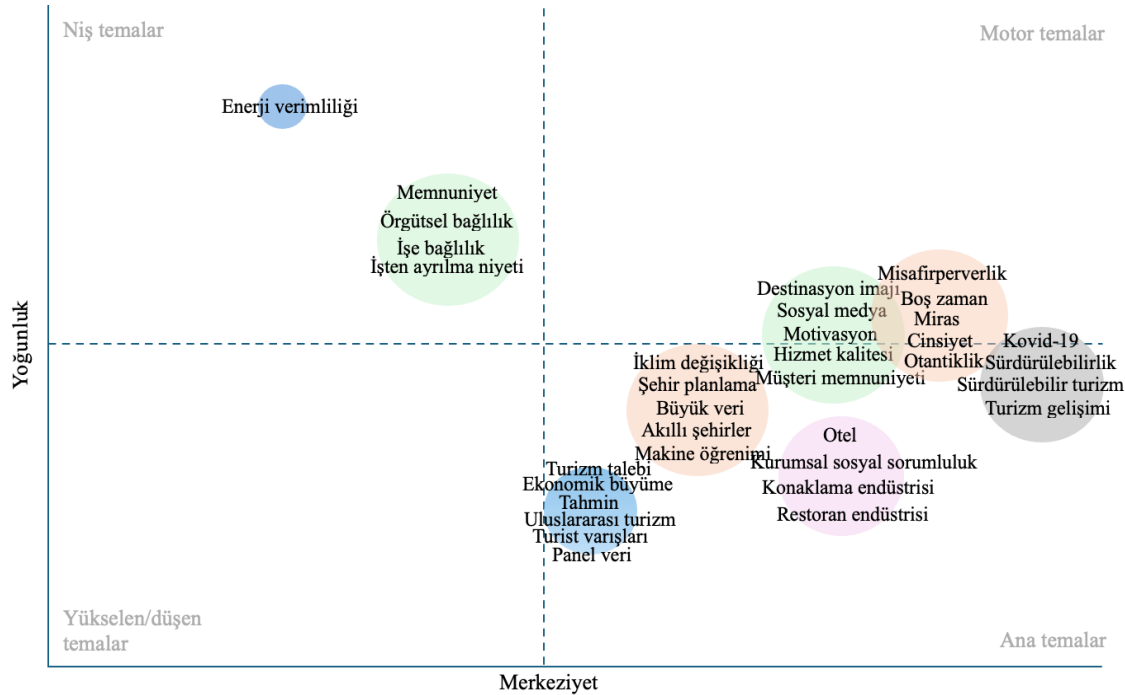
Şekil 8 ve 9, Türkiye ve uluslararası adresli yayımlanan makalelerin anahtar kelimeleri temel alınarak oluşturulan tema haritasını ifade etmektedir. Temalar şekilde görüldüğü üzere motor, ana, yükselen/düşen ve niş olmak üzere dörtlü kuadran da ifade edilmektedir. Ana temalar kilit konuları, motor temalar popüler konuları, yükselen/düşen temalar modası geçen ya da yükselişte olan konuları niş temalar ise çok fazla çalışılmayan potansiyel barındıran konuları ifade etmektedir. Bu doğrultuda öncelikle Türkiye adresli yayımlanan makalelere ilişkin temalar incelendiğinde, turizm ekonomisi, pazarlaması, destinasyon ve turist memnuniyeti konuları kilit kavramlardır. Yanı sıra örgütsel davranış konusunun ise popüler ve aktif olarak çalışılmaya devam eden konular olduğu görülmektedir. Yapay zekâ ve hizmet robotları başta olmak üzere teknoloji ve paylaşım ekonomisi konularının gelecek araştırmalarda dikkate alınması gereken konular olduğu aşıkardır. Güçlenen turistlerin tatil kararlarında çevrimiçi yorumlara daha fazla ilgi göstermelerinin Türkiye adresli akademik yayınlarda yeni bir trend başlattığı görülmektedir. Genel olarak bulgular teknoloji ve dijital konulara yönelik ilginin artmasıyla bu konuların evrimleşip motor ve ana temalar arasında yer almasına ya da düşen tema olmasıyla sonuçlanacağını göstermektedir. Benzer şekilde örgütsel davranışlar ve turizm pazarlaması gibi kilit konulara yönelik ilginin azalması bu konuların dörtlü kuadranın sol tarafına geçiş yapmasıyla sonuçlanacağına işaret etmektedir.

Turizm Alanyazınında Akademik Üretim ve İş Birliği Bakımından Kaydedilen Gelişmeler:
Türkiye ve Dünya Kıyaslaması

Şekil 8. Türkiye Adresli Yayınlanan Makalelerin Tematik Haritası

Uluslararası adresli çalışmalara yönelik temalar incelendiğinde destinasyon ve turist konularına ek olarak sürdürülebilirlik ve teknoloji konularının popüler olarak çalışılan konular olduğu görülmektedir. Özellikle panel, makine öğrenimi ve tahmin konuları uluslararası alanda metodolojinin de teknolojideki gelişmelerden payını aldığı ortaya çıkarmaktadır. Yanı sıra Türkiye adresli yayınlarda popüler konular arasında yer alan örgütsel davranış araştırmalarının uluslararası alanda niş bir tema içinde bulunduğu görülmektedir. Bu bulgu örgütsel davranış konusunun birebirden ziyade teknoloji ve sürdürülebilirlik gibi kavramlarla birlikte çalışıldığına işaret etmektedir.

Şekil 9. Uluslararası Adresli Yayınlanan Makalelerin Tematik Haritası

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, farklı dönemler bazında Türkiye'deki turizm ile ilgili makale sayısı ve içeriğinde meydana gelen değişimin belirlenerek dünya ile kıyaslanması ve yürütülen ortak çalışmaların içeriği ve türü konusunda da kapsamlı bir analiz yapılmasıdır. Turizm araştırmaları, gelişmiş ülkelerde İkinci Dünya Savaşı ile birlikte başlarken, Türkiye ve diğer bazı ülkelerde 1980'li yıllarda başlamakta ve 2000 yılından sonra ivme kazanmaktadır. Makale sayısının 2000'li yıllardan itibaren artması, ulusal düzeyde sağlanan devlet ve üniversite desteğinin yanı sıra teknolojik gelişmeler ve son yıllarda da pandeminin etkisine bağlanabilir. Correia & Kozak (2022), turizm araştırmalarında Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'in üretkenlik açısından başı çekmesine rağmen gelecekte diğer ülkelerinde akademik üretiminde artış yaşanacağını ve sonucun pandemi sonunda netlik kazacağını öne sürmektedirler. Pandemi öncesi 2019 yılında Türkiye adresli üretilen yayın sayısının 162'ten 2023 yılında 343'e yükselmesi, Türkiye'nin turizm araştırmalarındaki belirgin gelişimine işaret etmektedir.

Bulgular, Türkiye adresli yazarların makale fraksiyon oranının çoğunlukla %15'in altında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum üretilen makalelerin çok yazarlı olmasına işaret etmektedir. Buna karşın makale yayımı konusundaki iş birliğinde belirli ülkelerde görev yapan belirli Türk akademisyenlerle etnik anlamda bir dayanışma ağırlıklı olarak karışımıza çıkmaktadır. Bilimin evrensel özelliğini dikkate alırsak, çok farklı ülke ve kültürden araştırmaların yürütülmesi de kaçınılmaz bir gerçektir. Bu sürecin ilerleyen dönemlerde artacağı öngörülmektedir. Farklı ülkelerden farklı üniversitelerle yapılacak iş birliği anlaşmalarıyla öğretim elemanı ve doktora öğrencisi değişimi sağlanarak iş birliğine açık ve daha derinlemesine çok boyutlu yeni çalışmaların yürütülmesi mümkündür.

Çalışılan konular bakımından dünya ile Türkiye arasında bir farkın olduğu ama bu farkın giderek ortadan kalktığı izlenimi ortaya çıkmaktadır. İvmenin bu şekilde devam etmesi durumunda yakın gelecekte Türkiye'nin turizm alanında çalışılan konuların içeriği ve türü bakımından dünya ile başa baş gidebileceğini öngörmek güç olmayacaktır. 2000-2023 döneminde Türkiye adresli yayınlarda metodolojik bir dönüşümün yaşanması geleneksel metodolojideki değişime işaret etmektedir. Özellikle bibliyometrik konusunun belirgin bir şekilde ön plana çıkması Türkiye adresli yayınların atıf oranını da arttırmaktadır. Nitekim, yakın zamanda yayımlanan bir çalışmada Correia, Rodrigues, Kozak & Raposo (2024) bibliyometrik temelli makalelerde alıntı oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Yine de bilimsel ilerlemeye ve toplumsal sorunlara ışık tutan ampirik çalışmalara önem verilmesi bilim dünyasının vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır.

Her ne kadar teşvik uygulaması yayın sayısı bakımından olumlu bir etkiyi beraberinde getirmiş olsa da nitelik ve çalışılan konu zenginliği bakımından yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Bir yandan teşvik diğer yandan yükselme ve atanma yönetmeliğindeki itici faktörler nedeniyle araştırmacılar hızlı bir şekilde yayın yapma düşüncesine kapılmaktadır. Ortak yazarlık olgusunun artma nedenlerinden biri de bu

tür uygulamalardır. Bu tür uygulamaların gözden geçirilmesiyle birlikte, nitelik açısından da bir ilerleme sağlanarak dünyayla paralel giden daha kalıcı ve çözüm odaklı yayınlar üretilebileceği gibi, atıf sayısı da daha yüksek olabilecektir. İkinci olarak, uluslararası yayın konusunda kendini ispatlamış olan Türkiye'nin artık etnik dayanışmadan uzaklaşarak farklı kültürden ve alanlardan araştırmacılarla iş birliği yaparak daha derinlikli ve daha inter-disipliner araştırmalara ağırlık vermesi gerekmektedir.

Özetle, çalışmanın sonuçları alana katkı bakımından ele alındığında, dünya turizm alanyazınına özellikle son yirmi yıllık dönemde yoğun bir şekilde katılan Türkiye'nin, yürütülen araştırmaların niceliği bakımından, dünyayla başa baş gidebilecek bir düzeye gelmeye başladığını söylemek mümkündür. Nitelik bakımından ise, alınacak atıflar ve yeni araştırma konularının tasarlanmasına yapılacak katkıların etkisi, hiç kuşkusuz, büyük olacaktır. Yine, çalışılan konuların içeriği ve çeşitliliği bakımından da son yıllarda daha benzeşik olduğu görülmektedir. Her ülkenin kendine ait siyasal, toplumsal, ekonomik, coğrafi ve teknolojik özelliği dikkate alındığında geride kalan farklılıkların ortaya çıkması da doğaldır. Kullanılan yöntemler bakımından ise, Türkiye'nin günceli yakalamaya başladığını, yine de makine öğrenmesi, büyük veri ve yapay zekâ gibi teknolojik araçlardan daha kapsamlı bir şekilde yararlanması gerektiği açıktır.

Pratik ve Akademik Çıkarımlar

Çalışmanın çeşitli pratik ve akademik çıkarımları bulunmaktadır. İlk olarak Türkiye adresli akademik çalışmalarda teşviklere bağlı olarak belirli zaman aralığında artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu teşviklerin "publish or perish" gibi akademik yazımı teşvik eden bir itici güç olduğunu ortaya koymaktadır. Bundan dolayı Türkiye adresli araştırmaların desteklenmesi için kamu desteklerinin yanı sıra kurumsal teşvikler önem arz etmektedir. Üniversiteler araştırma öncesi ya da sonrası akademisyenleri destekleyen teşvik programları yürüterek akademik yayının gelişimini sağlayabilmektedir. Bu akademisyenlerle birlikte kurumunda akademik üretimde ön plana çıkmasına da yol açacaktır.

İkinci olarak, çalışmanın bulguları akademik iş birliklerinin yoğunluklu olarak ABD ve İngiltere adresli Türk akademisyenlerle gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu etnik iş birliğini uluslararası iş birliğine dönüştürmek için üniversitelerin çeşitli adımlar atması gerekmektedir. Örneğin, üniversiteler arası iş birliği yapılarak turizm araştırmalarının gerçekleştirilmesi ya da karşılıklı akademisyen değişim programlarının yürütülmesi önem arz etmektedir. Aynı zamanda bu iş birliklerine lisansüstü öğrencilerin dahil edilerek akademik araştırma tasarlama, yürütme, analiz ve raporlama gibi bilimsel çalışma yazımında tecrübe kazanmasına yol açacaktır. Farklı ülkelerden farklı üniversitelerle yapılacak iş birliği anlaşmalarıyla öğretim elemanı ve doktora öğrencisi değişimi sağlanarak iş birliğine açık yeni çalışmaların yürütülmesi mümkündür.

Üçüncü olarak, bulgular Türkiye adresli yayınlarda çalışılan temel konuların uluslararası yayınlardan farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bundan dolayı

araştırmacıların sürdürülebilirlik ve teknoloji gibi güncel konulara odaklanması, uluslararası literatüre katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Yanı sıra teknolojinin turizm literatürünü teoriye ek olarak makine öğrenimi gibi metodolojik açıdan yönlendirdiği gözlemlenmiştir. Türkiye adresli yayınlarda büyük veri ve makine öğrenimi gibi analiz yöntemlerinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Bunun için turizm araştırmalarında alan dışı akademisyenlerle iş birliği gerçekleştirilebilir. Dahası kurum içi güncel analiz programlarına üyelik alınarak ve akademisyenlere güncel metodoloji eğitimleri verilebilir. Diğer taraftan Çin gibi ülkeler bilimsel araştırmaları desteklemek amacıyla üniversitelere veri toplama aşamasında destek olmaktadır. Büyük veri ve makine öğrenimi gibi trend metodolojilerin yükseldiği dikkate alındığında TÜBİTAK ve BAP projelerinden elde edilecek finansal destekler ile turizm işletmelerinden ve dijital ortamlardan elde edilecek detaylı turizm verilerinin analizi yapılarak daha nitelikli yayınlar ortaya çıkabilir.

Gelecek Çalışmalar için Öneriler

Çalışmanın kısıtları arasında verinin sadece İngilizce dilinde yapılan makaleleri kapsamaması en başta gelmektedir. Türkçenin de dahil olacağı farklı dillerde yapılan çalışmaların da dahil edilmesiyle birlikte ortaya nasıl bir resmin çıkacağı belirsizdir. Ya da sadece Türkçe dilinde yapılan çalışmaların da dahil edilmesiyle birlikte Türkiye-dünya kıyaslamasının sonucunun ne yönde değişeceği bilinmemektedir. Diğer bir konu ise, etnik dayanışma konusunun sadece Türk araştırmacıları kapsamadığı, Çin ve Güney Kore gibi ülkelerde de benzer bir uygulamanın görüldüğüdür. O nedenle, benzer bir çalışma dünya genelinde yürütülerek küresel düzeyde daha geniş bir resme ulaşmak mümkün olacaktır.

Dahası mevcut çalışmada Türkiye adresli akademik yayınlarda yürütülen iş birliğinde ön plana çıkan yazarlar dikkate alınmıştır. Gelecek araştırmalar yazarlar ve kurumları daha derinlemesine ele alarak etnik iş birliğine yönelik kapsamlı bir bakış açısı sunabilir. Son olarak çalışmanın yönteminden kaynaklı sınırlamaları bulunmaktadır. Bibliometrix WOS ve SCOPUS dışında PubMed ve Crossref gibi veri tabanlarından çalışmaları desteklememektedir. Aynı zamanda analiz öncesi ön işleme seçeneklerinde tekrarlanan çalışmaları tespit etmemektedir. Bundan dolayı gelecek çalışmalarda çeşitli veri tabanlarını destekleyen CiteSpace aracı ve çok sayıda ön işleme seçeneğine sahip SciMAT aracı kullanılması önerilmektedir (Moral-Muñoz vd., 2020).

Yanı sıra Bibliometrix ile yürütülen literatür taraması çalışmalarında düğüm sayısındaki artışa bağlı olarak analizlerde hata ve gecikme gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Tematik oluşumlarda bir ya da iki defa gibi daha küçük oranlarda tekrarlayan kavramları yakalayabilmek için gelecek çalışmalarda daha güçlü işleme ve görselleştirme yeteneklerine sahip programlar tercih edilebilir. Bu daha yüksek parametrelerle daha detaylı sonuçlara ulaşmak için faydalı olabilmektedir. Örneğin, mevcut çalışma da tematik analizler anahtar kelimeler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Gelecek çalışmalarda CiteSpace ya da SciMAT ile

birlikte Leximancer kullanılarak analizler çalışmanın özeti ya da başlığı üzerinden gerçekleştirilebilir. Bu daha sofistike temaların keşfedilmesine yardımcı olacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Teşekkür: Katkılarından dolayı hakemlere teşekkür ederiz.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Güncel Turizm Araştırmaları

Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Çalışma kamuya açık ikincil verilerin kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Araştırma verileri paylaşılmamıştır.

KAYNAKÇA

- Aksu, F., & Akbıyık, B. S. Ü. (2023). Uzay turizmi konulu akademik çalışmaların bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 669-684.
- Aktürk, H., & Çekal, N. (2023). Türkiye'de gastronomi ve turizm rehberliği alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Turizm Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 55-62.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Au, W. C. W., & Tsang, N. K. (2024). Smart travel experiences: A bibliometric analysis of knowledge domains and research areas. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 48(5), 920-936.
- Cobelli, N., & Blasi, S. (2024). Combining topic modeling and bibliometric analysis to understand the evolution of technological innovation adoption in the healthcare industry. *European Journal of Innovation Management*, 27(9), 127-149.
- Correia, A., & Kozak, M. (2022). Past, present and future: Trends in tourism research. *Current Issues in Tourism*, 25(6), 995-1010.
- Correia, A., Rodrigues, P. M. M., Kozak, M., & Raposo, P. (2024). Determinants of citations in tourism and hospitality studies. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 72(3), 393-409.
- Çilginoğlu, H. (2023). Medikal turizm konusundaki araştırmaların bibliyometrik analizi: Eğilimler, odak noktaları ve olanakları. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 451-464.
- Çubukcu, B. B. (2023). Agro turizm konusu üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13(3), 665-675.
- Ellegaard, O., & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105, 1809-1831.
- Evren, S., & Kozak, N. (2014). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 25(1), 61-80.

- Güzeller, C. O., & Çeliker, N. (2018). Bibliometric analysis of tourism research for the period 2007-2016. *Advances in Hospitality and Tourism Research*, 6(1), 1-22.
- Hammerschmidt, J., Calabuig, F., Kraus, S., & Uhrich, S. (2024). Tracing the state of sport management research: a bibliometric analysis. *Management Review Quarterly*, 74(2), 1185-1208.
- İçöz, O., & Kozak, N. (1999). Turizm işletmeciliği Dergisi'nin Turizm Literatürüne Katkısı Hakkında Bir İnceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 9-17.
- Kapoor, D., & Jain, A. (2024). Sustainable tourism and its future research directions: A bibliometric analysis of twenty-five years of research. *Tourism Review*, 79(3), 541-567.
- Karagöz, D., & Kozak, N. (2014). Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi'nin bibliyometrik analizi: Araştırma konuları ve kurumlar arası iş birliğinin sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1), 47-61.
- Kozak, M. (2020). Turizm araştırmalarının İslam coğrafyasındaki gelişimi ve Jafar Jafari örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(3), 314-318.
- Kozak, M., & Kozak, N. (2016). Institutionalisation of tourism research and education: From the early 1900s to 2000s. *Journal of Tourism History*, 8(3), 275-299.
- Kozak, N. (1995). Türkiye'de yayımlanan turizm konulu makaleler üzerine bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 62-72.
- Köseoglu, M. A., Sehitoglu, Y., & Parnell, J. A. (2015). A bibliometric analysis of scholarly work in leading tourism and hospitality journals: The case of Turkey. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 26(3), 359-371.
- Leong, L. Y., Hew, T. S., Tan, G. W. H., Ooi, K. B., & Lee, V. H. (2021). Tourism research progress—A bibliometric analysis of tourism review publications. *Tourism Review*, 76(1), 1-26.
- López-Bonilla, J. M., & López-Bonilla, L. M. (2021). Leading disciplines in tourism and hospitality research: A bibliometric analysis in Spain. *Current issues in tourism*, 24(13), 1880-1896.
- Merigó, J. M., Rocafort, A., & Aznar-Alarcón, J. P. (2016). Bibliometric overview of business & economics research. *Journal of Business Economics and Management*, 17(3), 397-413.
- Moral-Muñoz, J. A., Herrera-Viedma, E., Santisteban-Espejo, A., & Cobo, M. J. (2020). Software tools for conducting bibliometric analysis in science: An up-to-date review. *Profesional de la Información*, 29(1).
- Park, H., Phillips, W.J., Canter, D.D. ve Abbott, J. (2011). Hospitality and tourism research rankings by author, university, and country using six major journals: The first decade of the new millennium, *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 35(3), 381-416.
- Sharma, P., Singh, R., Tamang, M., Singh, A. K., & Singh, A. K. (2021). Journal of Teaching in Travel & Tourism: A bibliometric analysis. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(2), 155-176.
- Ülker, P., Ülker, M., & Karamustafa, K. (2023). Bibliometric analysis of bibliometric studies in the field of tourism and hospitality. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 6(2), 797-818.

- Zhao, M., Li, X., Wang, H., Wu, W., & Law, R. (2024). Asia Pacific Journal of Tourism Research: A bibliometric analysis from 1996 to 2023. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 1-18.
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.